

لکنت زبان و راه‌های درمان آن

لکنت زبانی و راه‌های درمان آن

کلیدواژه‌ها: لکنت زبان، گفتار کودکان، روش‌های آموزشی، تلمیح، اختراع

مونا باقچه

عضو کمیته‌ی زبان آموزی مناطق دوزبانه‌ی دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی

اشاره

مانکم فریزر با بیانی ساده و لطیف لکنت زبان را رفتاری قابل اصلاح می‌داند و می‌گوید که لکنت نشکله‌ای از چیزی نیست، بلکه خود یک رفتار است که قابل تغییر و اصلاح است. مقاله‌ی حاضر به ارزیابی‌ی توصیحاتی درباره‌ی لکنت زبان در کودکان می‌پردازد؛ ابتدا دلایل متعددی که پژوهشگران بیان کرده‌اند و سپس اندکی در باب ویژگی‌های گفتار همراه با لکنت توصیحاتی ارائه می‌نماید و در نهایت، نه راهکار علمی، اما بسیار ساده برای رفع این اختلال گفتاری ارائه خواهد شد.

لکنت زبانی پدیده‌ای روانی- حرکتی است و عمدتاً خاص نوزاد کودکی است که تحت تأثیر عوامل روحی و روانی متولد می‌شود، ترس، اضطراب، استرس و عوامل بی‌شماری دیگر که باعث از بین رفتن کنترل فرد بر واکنش‌های فردی خود می‌شود، بروز می‌کند. فشارهای عاطفی- محیطی از دلایل اصلی بروز لکنت زبانی در کودکان است. ترس بی‌عنوان یکی از فشارهای عاطفی که از جنب محیطی بر فرد وارد می‌شود و باعث ایجاد اختلال در گفتار می‌شود یکی از اصلی‌ترین دلایل بروز لکنت است؛ زیرا ترس یکی از سبب‌های اصلی در ایجاد تنش عضلانی در فرد است. در بعضی موارد، تجارب ناخوشایند افراد

سبب ایجاد ترس و حالت‌های ناخوشایند در افراد می‌شود و تأثیر عمده و کلی این تجارب بر شیوه‌ی صحبت کردن و بیانی صحیح کلمات در افراد بروز می‌کند. غلامعلی افروز (۱۳۶۶) در کتاب «کودک و لکنت زبانی» این ط را با نام «اجتناب و گریز از سخن گفتن» معرفی می‌کند.

هم چنین، عدم فعالیت صحیح اندام‌های گویایی هم‌چون لب‌ها، زبان و... می‌تواند سبب بروز این اختلال در افراد شود. از عوامل مهم دیگر، وجود اختلال در تولید موجودی معز و لندام گویایی را می‌توان نام برد؛ برای مثال اختلال در انتقال سریع فرمان‌های معز به یکی از اندام گویایی

هم‌چون زبان باعث ایجاد گفتار غیر طبیعی در افراد می‌شود.

عده‌ای از محققان معتقدند که وراثت نیز یکی از علل بروز لکنت زبانی در فرد است. گاهی به نظر می‌رسد که لکنت زبانی در بعضی از خانواده‌ها بیش‌تر متداول است.

عده‌ای نیز وجود اختلال در نظام ادراکی- شنیداری فرد را از عوامل به‌وجود آورنده‌ی لکنت می‌دانند. فرد الکن دارای یک نظام هدایت کننده‌ی خاص است که موقع سازمان یافتگی متوالی گفتار در ذهن فرد می‌نماید؛ به عبارت دیگر، عدم همگامی صحیح حوزه‌های معز و مخصوص شنیدن و ادراک کلام یا یکدیگر، علت بروز لکنت در بعضی از افراد است.

وضعیت شخصیتی والدین کودک الکن نیز تأثیر زیادی در پیش‌پیش و تشدید پدیده‌ی لکنت زبان در آن‌ها دارد. در این مورد، مادران در طراز نخست قرار دارند و گمان را مادرانی مضطرب و واجد بازخورد‌های متخاص یا ناهم‌عطف و فاقد گرمی عاطفی، نایب و ناراضی دانسته‌اند. در مجموع، دلایل ایجاد و تشدید کننده‌ی لکنت را می‌توان به‌صورت زیر خلاصه کرد:

۱. عوامل روحی - روانی
۲. فشارهای عاطفی- محیطی
۳. عدم فعالیت صحیح اندام‌های گویایی
۴. عدم وجود همگامی بین اندام‌های گویایی و معز
۵. عوامل وراثتی
۶. وجود اختلال در نظام شنیداری- ادراکی
۷. شرایط خانوادگی فرد الکن.

به کودکان
بیا آموزش بده که
لکنت آن‌ها
مسئله‌ای
بشم‌آور نبوده و
به مخفی کردن
آن نیازی نیست.
اما به کودکان
بگویند که
آن‌ها مستحق
حرف‌زدن سالم و
آرام همانند افراد
دیگر هستند؛ از
این‌رو، باید آن‌را
رفع کنند

هنگامی که
کودک الکن در
حال صحبت با
شماست، هرگز
سخن او را قطع
نکنید یا کلماتی
را که وی قادر
به ادای درست
آن‌ها نیست،
هرگز تصحیح
نکنید

در بررسی‌هایی که درباره‌ی افراد مبتلا به لکنت زبانی انجام شده است، سنس آغاز آن را بین ۲ تا ۶ سالگی و بیش‌تر فرولانی آن را حدود ۵ سالگی بیان کرده‌اند.
لکنت زبانی در میان پسران به مراتب بیش‌تر از دختران است. در بررسی‌ها و تحقیقات، نسبتی در حدود ۲۵ درصد (پسران) و ۳۰ درصد (پسران دختران) بیان شده است.

۵۰ سالگی به نقل از ون ریپر (۱۹۷۸) یا تأیید این نکته که لکنت زبانی پدیده‌ی منابع در میان پسران است، بیان این امر که تعداد پسران مبتلا به لکنت زبان ۲ تا ۴ برابر دختران است، علت اصلی این پدیده را «یادآوری تولد ماه عصبی - عصبی» گفتار در دختران در نخستین سال‌های زندگی می‌داند.

ویژگی‌های لکنت زبان

گفتار افرادی که لکنت زبان دارند، متعوت از افرادی است که به صورت طبیعی و روان صحبت می‌کنند. تکرار بیش از حد، یکی از ویژگی‌های گفتار همراه با لکنت است. افرادی که لکنت زبانی دارند و به‌طور غیرطبیعی حروف و کلمات را تکرار می‌کنند، به عبارت دیگر، گفتار آن‌ها فاقد سلاست و روانی است. تطویل‌های غیرارادی نیز یکی دیگر از ویژگی‌های گفتار غیرسلیس است. مدت زمانی طولانی‌تر از حد معمول برای بیان یک حرف یا یک کلمه یا یکی از ویژگی‌های گفتار همراه با لکنت است. به عبارت دیگر، امتدادها و کشش‌های طولانی و فرولول هنگام صحبت کردن نشان‌دهنده‌ی وجود ناروانی و لکنت است.

ویژه‌های عصبانی که هنگام تلفظ حروف و سیلابی‌ها عارض شده و مانع از شروع یا ادامه‌ی سخن می‌شود نیز یکی دیگر از نشانه‌های لکنت زبان است. گاهی در یک گفتار ناروان، علائمی هم‌چون تکرارهای ملام، تطویل‌های فرولول دید نمی‌شود، بلکه مکث‌ها و وقفه‌ها بی‌دری و سکوت‌های بسیار کوتاه، اما ملام و فرولول باعث ایجاد احتلال در جریان گفتار می‌شود.

ور شا (۱۹۹۱) می‌گوید که ارزش عصبانات دستگاه گویایی یکی دیگر از نشانه‌های وجود

لکنت است. در این حالت فرد الکن در هنگام سخن گفتن به علت گزینش و تکان‌شدن صدا و حرکات دهان دچار گیر و وصلی زبانی می‌شود. این گزینش‌های ناگهانی و وقفه‌های ناشی از آن سبب ایجاد احتلال در روند گفتار و از بین رفتن توانایی فرد در تلفظ صحیح کلمات و حروف و هجاها می‌شود.

راه‌های درمان لکنت زبان

۱. درمان بر اساس تلفیق، تحریف توجه و اقتناع

در مفرک به وسیله‌ی قطع کردن منطقی فرد الکن در لحظه‌ی تولدایی صحبت کردن کامل و بی‌نویس عیب از طریق شعرده ادا کردن جملات، می‌تواند وی را در رفع مشکل وی یاری کند. البته دقت نباید روش‌های اضافی روش چندان مناسبی برای کودکان در سنس خیلی پایینی نیست؛ چرا که از لحاظ تشخیصی کودکان سنس پایینی گم‌گامی پذیرش رفتارهای اضافی و تلفیقی را ندارند.

۲. کاهش اضطراب و فشارهای عاطفی و روانی

اضطراب و فشار عاطفی - روانی شماره سبب ایجاد لکنت زبانی در کودکان و تشدید آن می‌شود. به همین دلیل، هدف بسیاری از توصیه‌های درمانی لکنت زبانی کودکان این است که تا حد امکان بکوشند اضطراب و فشارهای عاطفی و روانی کودک را کاهش دهند. برای موفقیت در این کار باید ابتدا منشأ و منبع اضطراب و فشار روانی کودک را تشخیصیم و با تغییرات علمی صحیح و وسیله، آن‌ها را رفع کنیم. بررسی‌های مختلف نشان می‌دهد که در اکثر موارد، زمانی که اضطراب و فشار روانی کاهش می‌یابد یا از بین می‌رود، بسیاری از افراد که لکنت دارند، به‌طور حاد و علائمی روانی کلامی خود را یاز می‌یابند.

اضطراب‌های

بی‌دری و ریشه‌دار سبب از بین رفتن قدرت تمرکز فرد، ایجاد احتلال در فرایند‌های ذهنی و ناهماهنگی در روابط بین ذهنی و انانام گویایی می‌شود. ریشه‌کس کردن اضطراب در افراد سبب ایجاد نظم و هماهنگی در موارد ذکر شده می‌شود و در نهایت، گفتاری سالم و طبیعی را بدو وجود می‌آورد.

۳. در طول روز زمان مناسبی را به گفت و گویا کودک الکن اختصاص دهید. در واقع، گفت‌وگوهای طولانی، فرصت‌های بسیار مناسبی را در اختیار کودک کل قرار می‌دهند تا آن‌ها بتوانند با تمرین و معاشرت بسیار و وزیده کردن انانام‌های گویایی خود، به رفع مشکل خود بپردازند. در اثنای این گفت‌وگوها، مخاطبان کودکان باید با نوبت و علاقه و صرف حوصله به حرف‌های کل گوش دهند. این امر باعث می‌شود تا کودک کل یا آرامش بیش‌تر و اعتماد به نفس عوی‌تر به تمرین و قدرت بحثیدن به عصبانات گویایی خود بپردازند.

البته دقت نمود که منظور ما از ایجاد گفت‌وگوهای طولانی،

گفت‌وگوهای یک طرفه نیست که کودکان در آن متکلم بوده

بایستد برای تأثیر بیش‌تر این گفتگوها باید به صورت دو طرفه بین کودکان و معلمان آن‌ها صورت گیرد تا کودکان در روند طبیعی و سالم و پر جنب‌وجوش و هم‌چنین جوانمرد بتوانند کم‌کم خود را مسلط‌شوند.

۴. با کودکان خود آرام و شمرده صحبت کنید

نوع گفتار والدین همان الگوی کودکان در صحبت کردن است پس والدین (با هم‌ریزان) باید بگویند هنگام صحبت کردن یا کودکی که دارای لکنت زبان هستند یا سرعت مناسب (نه سریع نه آرام) صحبت کنند کودکان یا تقلید از آن‌ها بتوانند آرام و شمرده حرف بزنند.

شمرده صحبت کردن باعث می‌شود که کودکان با تمرکز و آرامش بیش‌تر در مدت زمان مناسب‌تر کلمات و جملات را تولید و بیرون کنند شمرده صحبت کردن موجب کاهش تنش و ایجاد آرامش روانی _ عضلانی در انبام گویایی فرد می‌شود فراموش نشود که عادت به سریع صحبت کردن باعث از بین رفتن تمرکز و ایجاد اضطراب و بی‌آرامی می‌شود.

- ۵. به کودکان فرصت کافی برای صحبت کردن بدهید

هنگامی که کودک لکنت در حال صحبت یا شناسنت، هرگز سخن او را قطع نکنید یا کلماتی را که وی قادر به آدای درست آن‌ها نیست، هرگز تصحیح نکنید. تصحیح انستاهات کودکان باعث ایجاد احساس شرمندگی و خجالت در کودکان می‌شود که خود احتمال تشدید لکنت را در آنان افزایش می‌دهد.

۶. از کودکان خود بیش از حد حمایت نکنید

کودکی که والدین آن‌ها بیش از حد از آن‌ها حمایت می‌کنند و اجازه هیچ نوع تصمیم‌گیری در امور شخصی را به آن‌ها نمی‌دهند و پیوسته در تمام مسائل آن‌ها مداخله می‌کنند و اجازه‌ی خطر کردن و شناختن محیط را به آن‌ها نمی‌دهند، بیش‌تر دچار اختلالات زبانی می‌شوند.

۷. واکنش‌های خود را در هنگام گفتگو با کودکانی که لکنت دارند کنترل کنید.

هنگام صحبت با کودکان لکنت از گفتار جملاتی هم‌چون

«نگران نباش»، «بجمله نگیس»، «بلبل نفس بگیر»، «بعد صحبت کنس»، «آرام باش»... پرهیز کنید. این گونه جملات نه تنها کمکی به کودکان برای روان و سلیس صحبت کردن نمی‌کنند، بلکه باعث ایجاد اضطراب و تشویش بیش‌تر در آن‌ها می‌شوند.

۸. کودکان را برای صحبت کردن بی‌زحمت و راحت (بی‌لکنت) در فشار نگذارید فرسوز عیولی می‌کند که لکنت زبان از طریق تحمیل فشار و تلاش فراوان برای صحبت کردن بی‌زحمت حاصل نمی‌شود. هر قدر که میزان فشار بر فرد بیش‌تر شود، تنش او بیش‌تر شده و به طبع برای صحبت کردن یا زحمت بیش‌تری مواجه می‌شود به گونه‌ای که وقتی فرد می‌گویند تا لکنت خود را متوقف کند، به طور ناخواسته آن را بدتر می‌کند.

۹. با تمرین‌های فیزیکی به رفع انقباض‌های موجود در قدام گویایی کمک کنید

فرسوز یکی از راه‌های مفید برای از بین بردن لکنت در کودکان را از بین بردن انقباض از طریق تمرین‌های مفید در عضلاتی _ همانند عضلات کب‌ها، دهن و زبان _ که نقش اصلی در گفتار دارند، می‌باشد.

۱۰. به کودکان بیاموزید که لکنت آن‌ها مسئله‌ای شرم‌آور نبوده و به معنی کمرن آن‌ها نیست.

اما به کودکان بگویید که آن‌ها مستحق حرف زدن سالم و آرام هستند افراد دیگر هستند از این روی باید آن را رفع کنند.

منابع

۱. امین‌دژ، اسدقلی، کودک و لکنت زبان، ترجمه‌ی غلامعلی امروز، ناشر محسن اوبسا، و سر بیان شهروی اسلامی، ۱۳۷۹.
۲. هریر، سادکبا خود فرمانگری در لکنت زبان، ترجمه‌ی غلامعلی امروز، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۹۹.
۳. دادستان، بریدخت، اختلالات زبانی، سنه ۱۳۷۹.

